

İŞTİRAK

Sene 1, Numero 1, 13 Şubat 1325 Cumartesi

Sahib-i İmtiyaz ve Müdür-i Mesul
Serbest İzmir Gazetesi Sahibi

Hüseyin Hilmi

Directeur Husein Hilmi

Mu posta seneliği 60 kuruş
Mu posta altı aylığı 40 kuruş

Mekâtib ve Evrak muvakkaten Vezir Hanı'nda 'Bekir Efendi' Matbaasına gönderilmelidir

Biri Yer Biri Bakar Kıyamet Ondan Kopar

Sosyalizm Efkârının Mürevvicidir

Journal Socialiste ICHTIRAK

Münderecat

Meslek

Teşebbüs ve Terakki / İştirak

Tereddüd-ü Siyasi

Tahlil: Umumi Yalanlar / M. Nezih

Hayat-ı Avam - İşçiler ve Sefalet / A. Rıfki

Sosyalizm Nedir?

Zenginlerimize / A. Rıfki

Sosyalizm / Ali Cenap

Blanki'ye / H.

Dünkü Fikirler

Sosyalizm ve Köylüler / Pol Adams

Meslek

Milletim nevi beşerdir vatanım ruyi zemin. Temmuz inkılâbından sonra memleketimizde istibdadı siyasi mahvoldu yeni bir devre açıldı, tarihi beşeriye kanla, zulüm ile bir mersiye-i lanet yazan devir i mezalim âdeme karıştı yalnız... dimağ ı nasın derin noktalarında bir iz bir leke bıraktı işte o kadar... Hayır, o kadar değil? İstibdadı siyasi Türkiye'yi baştanbaşa tahrip etmiş hayatı maddiye yi mahvettiği kadar faaliyeti fikriyeyi muattal bir hale koymuş; hasta adamın azayı müdriki ve mümeyyiz: seni ağıyar cahil ve vehim ile örtmüştür. Bugün iki şeye fevkalade ihtiyacımız vardır ki: hasta adam için bunlar ekser sıhhat olacak tahrip edilmiş kuvvasını tenviye edecek onu kavi ve faal kardeşleri gibi yaşatacak sahneyi cemiyette ona bir mevkii bülent-ü muhteşem hazırlayacaktır.

Teşebbüs ve Terakki

Giyotin altında mevte muntazır iken teşebbüsat muavenet mazlum bir endazanesiyle kurtulan mahkûm teşebbüsle terakki edecek ve bu itilasıyladır ki: eski insaniyet eskimiş kavaidini mahvedecek hayatı fikriyesine yeni bir meydan ı fasih... bulacaktır.

Teşebbüs ve terakkidir ki bugünkü beşeriyet dünkü devreyi mezalime ibyan vermiş, dünkü kanlı safhalar unutulmuş bir rüyanın kâbuslu dakikaları gibi kalmıştır.

Teşebbüs ve terakki ile dir ki: dünkü müteferrik ve muharip insanların bugünkü ahvadı mütefekkiresi artık birleşmek, bir toprakta yaşadıkları bir topraktan kazandıkları halde ittihat etmek lüzumunu hissetmişlerdir.

Teşebbüs ile dir ki: bugün sınıf müdriki insaniyet rayed-i serbülendine:

Milletim nevi beşerdir vatanım ruyi zemin kelamı hikmet beyanını yazmıştır.

İşte Avrupa'da daima terakki eden terakki ettiği kadar mazharı tebcil olan bu fikri mukaddese binaen bizde iştirakin halka takdim etmekle müftehiriz. Maksadımız terakki ve teali sınıfı mukahhure i amelenin şeraiti fikriyesini ala, hayatı maneviye tenviye iptihadı tamim mevcudiyetimizi tahakkümdar insaniyete hizmet için olan şu teşebbüsümüz bizce büyük bir ehemmiyeti haizdir ki ümit ederiz ki bu adım terakkiye ittihadı doğru olan hareketin girizgâhı olacaktır.

İştirak

Teredüd-i Siyasi

... Ahkâmı vicdaniye de... Takyit etmiş... İçin bir kemal isnat etmez.

... Bir hakikattir ki vicdan dedikleri ulasa i idrak akil bir mefhumun bahis ve kabulünde günler seneler asırlarca münakaşalar etsin zelil ve hidayet arasında bir de nar kıta i hakikat arasın bulsun ispat etsin de bir diğerini o na âli... Bir kabul... Bir idrak ile uysun.

Uyusun yürüsün fakat anlasın.

Hayatın bütün bu eşgali tantana i şununun da harid söz dilsiz bir şeyi var ise hemen bila tereddüt denebilir ki işte bu meyyali taklit. Bu taklidi müteamiyane bir.

Hissi taklit hiçbir veçhile bir zamanıyet bir itimadı mucip olmayıp hemen mukallidin her nefesi bir tereddüdü elim ret ve kabul içinde geçeceğinden denebilir ki bu itiyat cühela için fitratın bir hükmü mukadderatın bir mihneti. Bir itilayı bi devasıdır.

Taklit fiil itibariyle salikine bir tevhan manası olmakla beraber ecnasında nevinde mevzuunda o kadar müessir ihtilafat o kadar derin infialat tevlit eder ki saye i irşat mukallit olmak istenilir âmin olsunlar... İtikattan ziyade ağmaya uğrar. Söz söylemekten ziyade keryeler anilerle meşgul olur. Taklidin mevzuundaki ihtilaf evvela bilir ki bir mesele i basite imale belki amale talik etmesin. Her afet ve esatir gibi bir mevzuu hayaliye intiba eder. Ehvendir.

...o akili kasaraya ki sahrayı Kübrayı fenada hayatı gibi bir varımı maişet gibi bir vazifesini milleti gibi en mukaddes iptimacı maneviyesini taklit ile görmek taklit ile tatbik etmek ister oyar yürür vurulur görür ki neticede bütün bu metanet bütün bu meşakkat bir hiç içindir. Heder olup gitmiştir.

Hayat bu muhtelif bu na muhit ihtilafat suretinde içinde idrak istidaran gibi müzaya i aliyeden başka hiçbir mefhum u muktedire ram olmayan bir gert i baç şun ve havadistir. Kaideye uymaz numunelerle asla idare olunamaz iken mümkün müdür ki mesail i siyasiye de mukallidine ram taklit ile temini meram kabil olsun.

Şu hayatı içtimai ki milyonlarca ruhun takazayı nefsanîyesini amali ruhaniyesini bir vefik cemil ittihadı rapt etmek bu muhtelif mütakazayı ahz ı esat ı ahz ı esat ı hayvaniye ye hukuk mevzuunun kavait i natuvanı içine sıkıştırmak gibi muhal içinde imkân, imkân içinde muhal gösteren bir teşebbüsü vasi taklittir. İtiraf nasıl mümkün olur ki taklit ile kabil olsun taklit ile temin edilsin hayatı içtimai teflip advar bu şunun ile o derece muhtelif o derece müteakis asar ve hadesat ibraz eder. O kadar acayibeler o kadar harkeseler gösterir ki hemen bunların tedbir ve maişetine İngiltere gibi kanunsuzluk içinde bir intizam ihtilaf içinde bir ittihat gösteren bir milletin içtihat ve tecrübe mahsulünden başka bir usulü münasip tasvir edilemez.

İngiltere tabi olduğu istifayı tabii içinde hukuk mevzuayı idrak edince Fransız'lar gibi kan deryalarına gark olmadılar. Terörler grevler ilan etmediler. Bilakis... Tedbir ve iftiharına çuvallar deryalar tesadüf etmiş fakat bunun hayânı muhite karşı idrak gibi bir rehber ve takil gibi bir... İle sene küşayı tehir olmuş dehriler gibi fikir ve sükûn ile mukavemet ettiler. Vakit oldu ki kralları zaman tesadüf ettiği avamı takviye ile hemen, hemen nazırı harekât ı hayat olan kuvvei kahhar baiye gibi bir selb ve icap içinde tanzimi ömür ettiler.

Bunların bütün bu mihneti bütün bu mesaiyi keşfaneleri hemen, hemen bir zalim... Fena içinde keşif... Vücut olan mesail i rasat taharri eder gibi bir sayı içtihat bir ihtira idrak imdat idi. Ki Fransızlar bilahare onlardan Almanlar istifade ettiler hatta Fransızlar ve Almanların telif ve istifade i hakikiyeleri Napolyon aleyhine tahaşşüt eder. Müttefikler ordularının muzafferiyetten sonra başlamış bütün bu Avrupa terakkiyatı ruyi vahit hükümetlerinin avamı idareden tecrit taraftarlarının sakvetiyle tesis etmişti.

-Mabadi var-

Tahlil / Umumi Yalanlar

Sen de çalış sen de kazan!

Hava gayet fena ve yağmurlu idi. Mercan caddesinin dizlerime kadar çıkan çamurları içinde yorgun ve romatizmalı bacaklarımla uzun uzadıya çırpındıktan sonra nihayet köprübaşına gelebilmişim. Dün akşamdan kalmış biraz kuru ekmekle mali midemde bir sancı bu hayat sıkılmak mukadderatı muamelesini düşünmekten mütevellit başımda bir ağrı vardı.

Yanımdan geçen arabaların semayı fakrû zillate karşı birer darbeyi anifi tahkir gibi fırlayıp saçılan zifuzları arasında vücudumu örten gayri kâfi paçavraların zir i himayetinde bu bitmez tükenmez yolları tıpkı hayatım gibi mütevekkil fakat mustarip geçip gidiyorken ati gibi mazi de gözlerimin önünden geçti. Ah ben niçin herkes gibi bir babaya bir valideye malik olarak büyümedim niçin benim de herkes gibi cepleri liralarla mali akrabam yoktu?

Çocukluğum pek sefil ve fakir geçti. Biraz mektebe gittim ve işte bugün oldukça malumat sahibi bir delikanlı olduğum halde hala da fakir ve sefalet içindeyim. Ah acaba ben de zengin olabilecek miyim? Biraz sonra tesadüf ettiğim iyice müreffeh bir mektebi refikama bu düşüncelerimi anlattığım zaman... Gurur... Perdaz ile parmağını kaldırdı:

Sen de çalış sen de kazan! Dedi.

Bu söz bende bir sihir tesiri hâsıl etmişti. Evet, ben de çalışacak ve ben de kazanacaktım. Fakat şimdi ne yapabilirim. En evvel aklıma devlet memuriyeti geldi. İntisap pek güç olduğu halde yeni imal ı fikir etmekten kendimi alamadım. Üç yüz kuruşluk bir maaştan tutarak yirmi beş bin kuruşluğuna kadar hesap ettim. Bu dereceye iktisap edinceye kadar geçirmek lazım gelen sefahat ı hayatı düşündüm zuhuru mütahammül masarifât fevkaladeyi hastalık vesaire gibi... Olacağı zararları nazarı itibara aldım. Fakat yirmi hatta otuz sene sonra bile servet denilebilecek bir mecmuaya malikiyet ihtimalinin pek uzak olduğu nazarında olanca vuzuhuyla tayin etti.

Hayret ediyorum mama fi sanat ve ticaret âlemlerini hatta faizciyi bile düşünmekten men i nefis edemedim. Ticaret kâtipliği suretiyle bir mağazaya intisap devlet memuriyetinin çok önünde idi. Küçük bir sermaye ile alış veriş etmek o kadar dar bir vasita i maişet idi ki o suretle servet tahmil etmek bir nevi budalalıktan başka bir şey olamaz. Haddi nizamiyi tecavüz etmemek şartıyla faizcilik ile insanı zengin edemiyordu.

Aman yarabbi! Meşru bir say kimseyi ızrar etmemek şartıyla icra edilen her türlü ticaret servet tevliidi hususunda pek akil pek neticesiz birer tariki say oluyordu. Namuslu insanlar için bu suretle zengin olmak ihtimali katiyen ve külliyyen âdem ve müstahayyün idi.

O halde bütün zenginleri ve onların ne suretle büyük, büyük servetlere sahip olduklarını düşünmeye başladım miras nazarında ehemmiyetten sakıt idi. Çünkü o da vaktiyle bir kader yahut bir hisım tarafından kazanılmış bir servetten başka bir şey olamazdı.

(papyonlu bir adamın fotoğrafı var)

Ve mademki olamazdı binlerce zenginler milyonerler hatta milyarderler bu mecmualarını nereden ve nasıl bulmuş oluyorlardı.

Artık tamamıyla anladım ki servet mutlaka hileye vesaiti gayri meşruaya medyum bir neticeden başka bir şey değildi.

Ve bir ferdin cebinden yüz kuruşu çalmakla birçok halka yüzde beş yüz kazançla eşya satmak beyninde fark yoktur. Belki bu daha hafif daha az muzırdır. Daima birçok itikadat-ı batıla ve efkâr-ı sakimenin malumu olan insanlar şirket imtiyaz terasüt kuvvet... Gibi yaldızlı sözler altında ben i nevini ezen ve rekabet diye bozmak ve... Kazanmak tariki sakimini yalnız kendilerine hasreden sınıf ı fail i mahsusa karşıda pek mağlup mütekadirler.

Benim için ve benim gibi ancak namuskarane bir surette çalışmak isteyenler için asla tariki servet yoktur. Ben sen herkes hep fakirler mutlaka o sınıfı kali menfaatine çalışmaya didinmeye mecburdurlar. Mecburuz. Hâsılı umumi aldatan yalanlar gibi.

Sende çalış sende kazan!

Sözü de bir yalan büyük ve müthiş bir yalandır!

M. Nezh

Hayat-ı Avam / İşçiler ve Sefalet

Müterakki ve medeni beşeriyetin safahat-ı hayatı tetkik olunursa görülür ki: sınıf-ı halk arasında müthiş bir müsavatsızlık vardır ve bu teşviş yavaş yavaş kendini idrake başlayan beşeriyetin bir kısmını; ekseriyet-i azimeyi teşkil eden amele ve fukara sınıfını bir takım icraat ve teşkilata sevk etmektedir.

Dün gladyatör meydanlarındaki mevt mahkûmlarından işkencelere maruz harp esrasından farkı olmayan amele: bugün kendisinin müsait sermayedarlardan refah ve ziynete mustarik zenginlerden farkı olmadığını anlamış hatta serveti umumiyenin kazıcısı kuvvei mahsulenin mevalidi olduğunu zenginlerin malik olduğu esbabı refahın ihtişam ve debdebenin kendi semerat ı say... Bulunduğunu idrake başlamıştır. Dün sanayii cesimenin maişetin daha kolay daha az kuvvetlerle istihsali bahusus muaveneti umumiye ittihadı sayiin fikirlerini âdemi terakkisi işçileri hareketi ihtilaliye ye grevlere sendika teşkiline sevk etmekten men ediyordu. Hâlbuki: fen makineler motorlar icat etti. Bin kişi yerine sanahathanelerde bir makinist ile üç işçi çalışmaya başladı. Fen ancak ruhanilerde mevcudiyeti olan tahayyün olunan süratle bir amelenin beş günde yaptığı işlevi üç saatte yapmak çarelerini buldu. Artık on dokuzuncu asır iptidasında sayla geçinen serveti olmayan amele müthiş bir buhrana uğradı. Üç beş mütefekkirin kalemi fukaranın servete sefaletin saadete karşı olan mevkiinin tayin etti gittikçe kesbi şiddet eden bu buhran bir takım nazariyat ile beraber bir meslek bir parti tevlit etti ki: amelenin sermayedarana fukaranın servete olan gerginliği bu ihtilal amiz fakat devri endiş mütefekkir mesleki içtimainin nazariyatıyla tadil edilecek daha emin vesait i maişet daha muntazam bir cemiyeti insaniye teşkil edecekti. Say hakkı say mülkiyet veraset hakkındaki eski nazariyat büsbütün değiştirildi. Her şeyde inkılâp istendi. Eski binalar yıkılacak yerine daha metin daha mükemmel temeller üzerine herkes için aynı tarzda aynı cesamette odalara malik bir bina yapmak arzu edildi. Birkaç defa fakir servete hücum etti. Fakat ortada muhafazakâr bir mevkide duran hükümet yine fakiri ezdi. Yine kafiye taraftar zebuna mütehakkim bir vaziyette kaldı.

On dokuzuncu asır mütefekkirleri artık hükmetmişlerdi ki politikada iktisadiyatta icrayı tesir eden adem müsavâtı izale yani inkılâbı siyasiyi temin inkılâbı içtimai icrasına mütekafidir. İnkılâbı içtimai ise cemiyetin hali hazırını esasından yıkarak yeni teşkilat yapmak fukara ve amelenin şeraiti maddiye ve fikriyesini ala etmek imtiyazat velediye mülkiyeti hassa ortadan kaldırılmak rûsumu müterakkiye kabul olunmakla kabil oluyordu ki buda hükümetin hali hazırını esasından yıkan büsbütün başka bir tarzı idare hâkimiyeti ammeden daha vasi tahakkümden azade bir şekli cemiyet demektir. İştirakiyun

bu hususta evvela fukara ve amelenin mevkiini tayin ettiler. Görülüyordu ki ortada iki sınıf var biri zengin tenbel müreffeh müteahkim fakat naili maksat diğeri ise fakir çalışkan zebun sefil ve her haktan mahrum. İnkılâbı içtimaiyi bunların mevkilerini tebeddül edecekti. Fakirlerle zenginler bir seviye i tahsilde bir seviye maişette bulunacaklar irae yi umumiyyeden müstefit olacaklar mahvedilen hukuk u meşrualarını istirdat edecekler artık mücadelatı sınıf namıyla cihan titreten mübarezata bir hatme sözü çekeceklerdir.

Artık seviye i idrak yükselmişti. Artık tagallüb-ü ağniya tahakküm sermayedaran ortadan kaldırılacak insanlar dost ve dost muvafık olarak müsterih ve asude bir ömrün anat ı zevk ayudini yaşayacaklardır. Böyle olmadı olamadı beşer eski itiyadatına eski işlerine hitam veremedi.

Fakat eski mazlum eski iktisafat bir dereceye kadar hafifleşti.

Edvarı kadime tahakkümatının varisi olan hali hazır insanıyeti dedelerinin nazariyatına ufak bir darbe vurarak eskileri yenilere tebdil etti. Büyük bir kuvvet i kalp ile söylüyorum. Dünkü insanıyet neyse bugünküde onun daha süslenmiş daha ziyade modalanmış bir şeklidir.

Dünkü kanlı yaralar bugün temizlenmemiş ise de yine iğrenç bir tezahür ruyi beşerde mevcuttur. Şu kadar var ki: mütefekkirlerin sayı bu kanları bu yaraları tedhir edecek yarın ki sabah dünkü gecenin mezalimini unutturacaktır.

Bu bir mukaddimedir. Bundan sonra her hafta Türkiye'deki işçilerden sefaletten ve esbabı sefaletten sendika ve grev kanunlarından ve sendikalizminden bahsedeceğiz.

Sınıfı amele ki: memleketimizin ekseriyeti onlardandır. Onların hayatı hayati memleket demektir.

Onların netayic i sayı ve ameliledir ki yaşıyoruz onların şeraiti maddiye ve fikriyesini ala etmek onları kaydı mahkûmiyetten tahlis etmek vazifemiz mukteziyatındandır.

A. Rıfkı

Muhasebe-i İctimaiye / Sosyalizm Nedir?

Amelenin her türlü hareket i içtimaiyesine bir nazarı tahkir ve tezyif ile bakan bu gibi vakayı cemiyeti beşeriye için büyük bir tehlike addetmekten asla çekinmeyen birçok eşhas ve müellifler yakın vakitlere kadar pek büyük bir itimat ve itikat ile dinlenir ve takdir edilirdi. Fakat artık inkâr olunamaz ki bu itimat ve itikat pek eski bir zamandan beri terakkiyatı beşeriye ye büyük bir mâniya teşkil etmişti. Eski yunan ve roma asarının elde kalabilen bazı aksanı dikkatle mütalaa olunursa görülür ki o zamanın tekmil edebiyat ve felsefesi bu gibi fikirlerle mâlâmâldır. Yunanlılarda gerek hükümdarların hâkimi Saloman ve gerek hükemanın hükümdarı Sokrat ikincisi de aynı mütalaaı dermeyan etmişler ve Romalılarda bu efkârı iktibas ve terviç eylemişlerdir. Vakıa Hıristiyanlık iptidai tesisinde efradı ahaliye ve bilhassa fakir ve zavallılara pek büyük bir müsadaat ve imtiyazat bahşetmiş onları himayeye çalışmış ise de bilahare kilise kesbi kuvvet etmeye başlayınca bu müsadaat avam perveranenin yavaş yavaş ref'ine gayret edilmiş hatta kuvvetlinin kilisesi bu gibi ahkâmı diniyeden bahsedenleri tekfir ve onlarla maddeten ve silah ile uğraşmaya kadar cüret göstermiştir. Luter ve Kalvin taraftarları aynı suretle muhtelif ve müteaddit muamelelere maruz kalmışlar ve 18 inci hatta 19 uncu asırda bile teknil ulema ve mütefekkirin... Ve Platon tarafından serd edilmeyen bu mâhud nazariyeleri alkışlamaktan başka hiçbir şey yapamamışlardır.

...itirafatında bütün ulema ve sanatkâranında hissedeceği veçhile amelenin ve bilhassa komünistlerin muzafferiyetlerini görmekte müteessir ve meyus oluyorum çünkü bunların harekâtı terakkiyatı ahireyi beşeriye ye bu kadar senelerden beri istihsal edilen semeratı mesaiyi içtimaiyeyi icdadilerin efal ı asliyelerinin bu günkü netayicini adedi evsat edecekler. Diyor ve aynı zamanda İngiltere'de amele "...” yani murdarlar güruhu tesmiye olunuyordu. Yine aynen: “şayet ameleden biri benim elimi sıkacak olsa hemen gider o elimi yıkarım” ve: ‘ amele o kadar cahil ve hayvandır ki... İlah” diyordu.

Bu sözler her ne kadar aleyhdarane olsa da yine büyük bir hakikat maddiye irae ediyordu ki o da umumi banyoların tesisi nasıl bu murdarlığı temizleyecekse umumi mekteplerin açılması da aynı suretle amele arasındaki cehalet ve hayvanlığı izale edeceği hakikati idi.

Bu hakikat 19 uncu asır liberallerinin amelenin talim ve terbiyesi nazariyelerine esas olmuş ve İngiltere'de aynı suretle hazırlanan efkâr henüz birçok seneler hafi tutulduktan sonra 1866 da... Islahatına bir zemin teşkil etmiş idi.

Esasen 1830–1840 senelerinde liberalizmin tarafından ameleye mahsus küşat edilen mektepler Owen mesleğini takip eden sosyalistlere de numunelik etmiş ve aynı zamanda hem İngiltere'de hem de Almanya'da müteaddit çirak mektepleri ameleye mahsus müteaddit müesseseler vücuda getirilmiştir.

Bunlardan her ne kadar bazıları radikal yani vaziyeti içtimaiye i beşeriye, nin tamamıyla tebdili diğerleri ise yalnız bazı ıslahat ı mutedile taraftarları iseler de yine umumiyet üzere bilmek muktedir olmaktır ve dimağın tekâmülü insaniliye rol yapar nazariyatında tamam ile müttefik idiler. Eğer ki bu cereyan atide izah edileceği gibi... Bir nazariyesiyle ikiye ayrılmış idi. Bugün orta yerde ancak liberalizmi görececek ve vaziyeti hazıra i içtimaiyenin... Nazariyesi olan bu meslek hakikinin yanında mevzu fakat faidedar bir sosyalizm ihtimaline nazarıma çarpmayacaktı bile. Liberaller derler ki: cemiyeti beşeriye kavanini tabiiye ile idare olunur kavanini tabiiyet ise ila tağyirdir. O halde ulema i içtimai ve iktisadın vazifesi kavaidi taliye ihdasına çalışmak değil belki kavanini asliye i tabiatın keşfine ve mesai i efradı bu kavanin i asliyeye tevfiğe çalışacak olan hükümetlerle bizzat o efrada bu hususta bir suhulet ihdasına say ve gayret etmektir. Kavanini tabiiye ise asla hürriyeti beşeriye ye mani olamaz. Bilakis kavanin şahıs ı beşeri ile cemiyeti beşeriye arasındaki münasebeti iradiyenin ifadesidir. Varsın herkes kendi menfaati icabınca çalışsın zahiren yekdiğerine zıt gibi görünen bu menafii şahsiye hakikatte öyle mühim ve sabit bir ahengi umumi hâsıl eder ki işte bu ahenk saniyen elde edilmesi mümkün olmayan tabii ve esasi bir kanun bir kanunu muntazam husule getirir o halde vazı kanunun vazifesi eğer cidai kavanini içtimaiye ve terakkiyatı beşeriye ye arzu ediyorsa mümkün mertebe teşebbüsü şahsi müdafaa ve münafaza etmek ve ona mani olan prensipleri tamamıyla izale eylemektir. Bununda neticesi masuniyeti mesken masuniyeti say masuniyeti emrar hâsılı liberalizmdir. Bu mevadı esasiye o kadar âlim hakiki ve aynı zamanda o kadar basittir ki daima mevcudiyetini muhafaza eder. Zaman ile mekânın bu hususta hiçbir tesiri olamaz. Ve bu suretle her hadiseyi içtimai yi kendinden evvel ki hadisenin bir mabadi bir netice i zaruriyesi olacağından terakkiyatı maneviyeyi beşer tamamıyla mütalaa ve tetkik olunabilir. Bugün tesis etmiş hiçbir şey yoktur ki onu haleti içtimaiyeyi beşeriye icap ettirmemiş olsun. Çünkü kavanini tabiiye kendisine mugayir olan her şeyi ret eder çürütür öldürür. Bilmelidir ki tabiata galebe ancak kavanine itaatle mümkündür.

Hâlbuki Almanya'daki harekâtı ahire i içtimaiyenin vazı demek olan yasal 1864 de şu veçhile beyan ı mütalaa ediyordu. Eğer amele şahsa yine bugünkü gibi kalır.

Yani maddi ve manevi hiçbir terakki ve teali gösteremezse bil cümle ıslahatı içtimaiyi zahmete bile değmeyeceğini iddia edecek ilk alehdarı ben olacağım.

Amelenin talim ve terbiyesini verilecek ehemmiyeti azimiyeyi pek baliğ bir surette tercüme işte bu suretle işe başlayan sosyalistler bilahare yavaş, yavaş mesleği büyültmüşler ve avamın siyasete olan ihmalinin ve merakı vesilesiyle seriyen bazı ekarı siyasiye de müdahale etmekten men i nefis edememişlerdir.

Artık sırf maarif ve terakki maksadıyla toplanan cemaati muhtelif i içtimaiye bizzat hukuk masumelerinin istirdadı mesailini de düşünmeye başlamış ve kanunun ekseriyetle kendilerine bahşettiği bir haktan hakkı intihaptan bil istifade meclisi mebusan da icraatların tezyidi saati mesainin tenkisi ve ameleye mahsus bazı hukuk ve imtiyazatın tesis çarelerini de düşünmüşlerdir. Çünkü terakkiyatı fenniye ve sanaiyenin bir neticei zaruriyesi olan ve derece, derece icap edilerek mevkii tatbikata vaz edilen makineler birçok ameleyi aç sefil üryan bırakıyordu.

Aynı zamanda her halde daha çok kazanan ve daha ziyade rahat eden sermayedarının vücudu hayat beşeri tetkik ile iştilal eden hükemanın nazarı dikkatleri önüne gayri kabil ihfa bir levha i tezat koyar haleti içtimaiyeyi beşeriye yi lekeliyordu. Milliyeye mezhebe hiçbir şeye ehemmiyet vermeyerek sosyalist namı müştereki altında toplanan... Avaz olarak feryat eden amelenin binlerce muhtelif şikâyetleri şöyle hülasa olunabilir:

Cemiyetin şekli hazırı katiyen adalete mugayirdir. Gayri kabili itiraz olan fenalıklar içinde yüzüyor. Sermayenin mahdut kimseler elinde bulunması muzırdır. Ne için çok bir halk birkaç kişinin keyfine hizmet etsin? Hakkı mülkiyet bizi berbat ediyor.¹ Tabiatta her şeyi tebdil ve tahlile mecburdur. Daima bir inkılâba doğru gitmekteyiz ve gitmeliyiz!

Bu feryatları iştirmek için vücudu lazım şeyle sendikalar idi ki bilahare onlarda teşkil edilmiştir. Bugünlerde Alamanya sosyalistlerinin muvaffakiyet i maddiye ve maneviyesi bütün cihann

¹ Birçok mesleki içtimaiyenin noktai... Olan bu cümleyi biraz tafsil edelim: herkes kendi sayı kadar kazansın ve hakkı mülkiyeyi büsbütün lavğ edilmese bile bir kaideye rapt olsun. Hududu belli olsun sözü sosyalistlerin hakkı mülkiyet katiyen na meşrudur. Nazariyesi komünistlerin kahhı mülkiyet arazi ve enval gayrimenkule de na meşrudur. Esası da nasyonalistlerin noktai istinatlarıdır. Şu kadar ki bu fırkaları hepsi umumiyet üzere sosyalist namı müştereki altında birleşirler.

malumudur. Epeyce bir zamandan beri en kesir ile efrat ve siyasi amele cemiyetine malik olan bu memleket iki seneden beri de en büyük sendika mesailini ve revaçlı avam matbuatını haiz bulunuyor. Burada sosyalist fırka i siyasiyesinin azayı müntehibe i merkeziyesi etrafına birikmiş 550.000 avam ve bu sendika cemiyetine mensup iki milyon u mütecaviz amele mevcut olduğu gibi yevmi üç milyon nüsha satan sosyalist gazeteleri de vardır.

Hatta son senelerde sosyalist mebuslar Raih Şetah 'da epeyce kuvvet ve nüfus kesp etmeye başlamışlardır.

İşte bunlar bu... Gayet iyi teşkil etmiş ve son derecede intişar eylemiş sosyalizm ve demokratizmin öyle vazih ve mukni delaili derler ki bu gibi mesleklerden pek uzak bir kimse bile bu hususta çalışan lâakal birkaç bin kişinin vücuduna kasi olur. Hâlbuki b u teşkilat ve müessesat avam ile uğraşan ve onların tanzim ve idareye memur olan muvazzaf ve fahri 30.000.000 kişi mevcuttur ki mükemmel bir ordu demektir.

Sosyalist firkalarının gerek iştirak ve teavün cemiyetlerinde ve gerek cemiyeti siyasiyesin de görülen intizam ve ciddiyet şayanı hayret bir derecededir. Sosyalistler mevzu ve muhtar takımlardan teşkil ederler bunların umumi bir kongresi ve üç muhtelif dairesi mevcuttur: teşkilat siyasi sendika muamelat komisyonu.

Bu devir o kadar muntazam bilhassa sendikaların grev ve tezyidi icraat mutalebatı gibi mesaildeki faaliyet ve... O derece aşikârdır ki muhtelif amele kitleleri arasında kavi ve daimi bir muhadenat ve münasebet tesis etmekle beraber umumiyet i makhureyi daima muhafaza eyler ve müttefik bulundurur.

İşte burada mütalaa edeceğimiz mesele ameleyi bu kadar müttefik ve müstefit eden şeyin yine onların felaket ve bedbahtiyesini icap ettiren aynı medeniyet olduğu ve bunun esbabı mucibesidir. Yukarıdan beri tarif ve tavsif etmekte olduğumuz teşkilat ve tertibat ile medeniyet ve terakki arasında müşterek bir nokta varsa da her halde bu gayet satih ve zahiridir. Çünkü sosyalizm teşkilatıyla da bu meselenin tamimini müntaç öyle hareket mencuptur ki medeniyet noktai nazarından en büyük sosyalistler bile o na bir kıymet bahşetmekten çekinirler.

Esasen medeniyet nedir? İnsanın esaret ve tabiiyetten kurtulup bazı kuvvei hariciye ve tabiiye ile karşı karşıya gelebilmesi değil mi? Zekâyı beşer... Ve bu suretle bütün saadeti hayat manayı bedi perveri ile birçok... Malik olmak demektir? İnsan hür olmakla kıymetlenir. Binaen aleyh servet ve imtiyazata sahip bir kısım kalinin tümünden... İçin uğraşmakla sabahtan akşama kadar çalışan ve bununla beraber yine mahrum servet ve istirahat olan ekseriyet için fedakârlık etmek şüphesiz başka, başka, şeylerdir. Medeniyete medeniyeti hakikiye ye doğru atılacak ilk hatve amelenin maddi bir sefaletten kurtarılmasıyla kabil olur. Çünkü maddi olan her hadisenin maneviyat üzerindeki tesiri azimi katiyen inkâr olunamaz.

İşte sosyalizm insaniyetin adedine karşı bu tahlis terakki perveraneyi tazmin eden ilk davayı hakikiyedir ki muvaffakiyeti aşikârdır. Bu hususta eski zamanlara nispetle amelenin zamanımızdaki refah ve istirahat i baliğ bir burhan gibi nazarlarımıza çarpar. Hiç kimse iddia edemez ki amele on sene evvele nazaran daha müterakki ve aynı zamanda daha rahat yaşıyor.

Bu sözüümüze ispat etmek için Almanya amele sendikası cerâidinden iktibas edilen ve 1906 senesine dair olan şu netayici arz edebiliriz:

Ancak kırk haftadan ibaret addedilen bir sene i mesaide kırk milyon markı mütecaviz ziyade i icraat beyine o kadar saatlik istirahat müddeti kazanmış olmak amele için pek büyük bir muvaffakiyettir.

Bu terakkiyat ve muvaffakiyet i içtimaiyenin açık ve kati arzı iftikar eden tekâmül ve tekemmümü âlemi medeniyeti yeni bir devli saadet ve salaha doğru sürükleyecek ve olanca iddialarımıza gürültülerimize rağmen hala birer inkayı teshirkardan başka bir şey olmayan müsavâtı hakikiye mezuniyeti siyasiye i... hürriyet ve müsavâtı ciddiye ye vücut verecektir.

Tezyidi icraat	bir senede			
İktisabatı muhtelifi sayesinde		154253	kişi için	1380000 mark
Bila mücadele müzekkerat ve talep		491878	“ “	34000000 “
Sayesinde ...mukabele		6340	“ “	400000 “
Ki ceman		652471	“ “	487800000 “

Tenkis i mesai bir senede | | | || İktisabatı muhtelifi sayesinde | | 75646 | kişi için | 11600000saat |

Bila mücadele müzekkerat ve talep	255534	“	3710000	“
Sayesinde ...mukabele	1362	“	176000	“
Ki ceman	332542	“	48876000	“

Kadar tezyidi icraat tenkisi say husule gelmiştir.

Manzum Tesellileri / Zenginlerimize

Bugün açlıkla kahr ve muhannetle
Fakr-u zilletle, bin sefaletle
Uğraşan, çırpınan, koşan, didinen
Zulmet-i hayat içinde sönen
Bir büyük fırka-i harp var ki:
Onların akli fikri idraki
Bir çürük evle bir dilim ekmek
Kazanıp ancak ancak ölmeyecek
Kadar az ve de maişetle
Muhteris bi hayatı vahşetle
Pençeleşmek... Bu işte ömür-ü sahil!
Hepsi böyle hepsi böyle ve sefil

Ey bugün muhteşem sefa alut
Zevk ve neşeyle daima mahsut
Evlerin zir-i sakif nazende
Yaşayan zümre zümre-i mesut!
Adl ve nesafetle bir kere düşünen
Bu hakir bu bi neva, düşkün
Fırkanın ser-i nev şad zilletini
Siz bugün herkesin saadetini
Gasp eden öldüren ve mahsusen
Sonra kendi hesabına yaşatan
Sanki bir şirket-i cesimesiniz
Onlar ağlar söner fakat ah siz !

A. Rıfki

Sosyalizm

Rasim Haşmet'e

Ah eğer kabil olsaydı. Kabil olsaydı ki beşeriyet evet asıllardan beri tarih sefil hayatını icara-ı ferdiyesinin hunabe-i rıyanı ile yazan beşeriyet bir merhale-i sükûta vasıl olabilsin işte o gün fakirler sürünmeyecek yetimler ağlamayacaktı. O gün hayat o kadar yükselecekti ki kim bilir ihtimal bugünkü dereke-i aciz ve meskuneti göremeyecek ilelebet unutacaktı. Ah kabil olsaydı kabil olamadı ki şu kirvedar-ı azimin asabı hususiyemize verdiği tağb-ı madidi biraz biraz dinlendirebilelim.

Lakin uzaklarda pek uzaklarda işte bu meydan-ı takazanın ufak bir tenahusunda bir serap teslit telviğ etti zirin deryalarıyla zümrüdün meşcuralarıyla coşman beşeriyeti kamaştırıyordu. Bu velveleyi coşa coş içinde semah-ı ya-isemize mırıldanıyor ki daima cerihalarımız kanayacak daima haziz-i mezellekte çırpınsa çıksanız. Fakat ben sizi yine avutacağım!

Bu nedir?

Sosyalizm!

Ali Canib

Gölgeler / Blanki'ye

Sen o azim kahharanenle o sebat cihan bir endazenenle bu köhne bu bi-idrak beşerin atıl dimağında bir ikaz yangını uyandırmak isterken:

Sen o hamiyet-i aliyenle o bi-perva mücahedatınla bu kedilerden nankör kurtlardan daha yırtıcı beşeri bir uhuvvet-i vicdaniye ile birbirine rapt etmek arzu ederken... Ömrünün o mukaddes senelerini her dakikası milyonlar deyin avan hayatını zindanların ratıp, soğuk bi-iman aguşu mezaliminde geçiren ey büyük dahi! Ey muhterem fedakâr!

Bugün cihan yine o bıraktığın cihan, beşeriyet o pekiyi tanıdığın beşeriyettir. Hâkimler hâkimi müstemitanesiyile zayıfları zebunları kahrediyor. Mazlumlar feryat can güzârını semaya ref eyliyor. Bir tarafta cebir ve zulüm es hükümet oluyor. Yoluna binlerce kurbanlar feda ediliyor. Medeniyet perde-i nazarganesi altında öyle entrikalar öyle cinayetler icra olunuyor ki kamusların havi olduğu fenalığa nefret ve lanete dair kelimeler bunları tamamıyla vuzuhuyla beyan etmekten aciz kalıyor. Bugün beşeriyet kendisiyle hayvanlık arasındaki had-di faslı kaldırmak istiyor. Bu zavallı ahmak beyinsiz insanlar seylâp cahil ve gaflete kapılarak körlük hissizlik girdapları içinde çalkanıyor. Mınkaat-ı şahsiye âdem-i ittihat kibir ve hodgami kazıp ve deruğ gibi rezilane hasletler ahlak hamiyette namı altında bu kuru beşeriyete esas itikat unsur-u iman oluyor. Sefiller çoğalıyor hanımlar, aileler inkıraza yüz tutuyor. Fakirlerin semeresi ve imalatı zenginler o kadar bi-insaf zenginler iktaf ediyor. Bin yüz bin kişinin hakkı meşruu birkaç Mürüvetsizin kasasında uyuyor zayı edilen bu say ve amele mukabil dört kişinin defter-i iyadında mühim bir terakki görülüyor. Beşeriyet hala cehalet uykusunun pençe-i muhderatında gafil ve bi-vukuf uyuyor. Hala bu mezalimden kendine düşen hisseyi kal ve ihya ufak bir teşebbüs bile göstermiyor.

Sen ey muhterem fedakâr! Ey sermed-i nam Blanki! Ey hami-i sınıf makhurâ-i beşeriyet! Efkâr-ı aliyenin emrettiği mukaddes vazifelerini ikmal ederek prolaşizm o sükûnetli kabristanın bir köşesindeki *** çekildin.

Fakat namın Bülent ve muhteşem namın seni sevenlerin seni takdis edenlerin hizmet-i mukadeseni takdir eyleyenlerin asmanı fikrinde bir merkezietiyi mutlaka ile kaimdir. Sen öldün fakat namın ölmedi. Mesleğinin namını nasıl ki sermedi bir ser a i mezhur etti ise fikirlerin de öyle yaşıyor. Zalimler ameli ulviyeye hizmet edenleri zindanlara sokarlar zincirlere bend ederler. Fakat efkârı mukaddese ruh gibi... Kadar ezeli ve ebedidir. Zincire vurulmaz fena bulmaz!

Zindan 1 Mayıs 1908

Hayran

Blanki'ye dair bu nutuk münasebetiyile... Ogüst Blanki Blanqui 1805 de Nis'de tevhit etmiştir. Malik olduğu efkârı müfride kendisinin birçok felaketler uğramasına sebep olmuş 1723 te ufak şuruş esnasında yaralanmış meşaraliye İştirakiyun mezhebi sosyalistinin en müfret bir reisi olduğundan şuruşlar tertip etmiş 1832 de Martin Bernar Barban ile beraber idama mahkûm olmuş Kabe Cabet ile işe başlamış yine mahkûm olmuş nihayet Fransa Almanya muharebesini müteakip zuhur eden komün ihtilalinde reis olduğu için... nuvol kaledonya ya azam olmuş sonra müntheipler namına itayı rey etmişler ve mebus olup olamaması mevzubahis olurken 1881 de Paris'te vefat etmiştir.

1 Mayıs bayramına sosyalistler ve komünistlerin büyük bir nümayişini der hatır ettiren bir bayramdır. Paris'te bulunan meslek i müfrede i siyasiye erbabı ve anarşistler Blanki'nin Prilaşız daki kabrine giderek nutuklar okurlar ve meşaraiyenin tebeccül namı için bir salatı medeni ifa ederler.

H.

Dümkü Fikirler

Efkârı batıla bir nevi ateş böceklerine benzer ki parıldamaları için mutlaka karanlığa lüzum vardır.

Fukaranın zararına olarak kesbi servet edenlerin vaktiyile keyfi için diri diri insan yaktıran bazı Roma hükümdaran – ı zalimesinden farkları var mı acaba?

İnsan için en elzem olan şey insanlıktır. Müzayayı saire hep ikinci derecede kalır. Bilmelidir ki ben-i beşeri yekdiğerine rapt eden en birinci şart beşeriyettir.

Müsavâtı tamamıyla tesis edebilmek için herkesin karnını doyurmayı düşünmeli.

Hayat ve Hakikat / Sosyalizm ve Köylüler

Arazi zürra eyleyenindir.

Müttehit sosyalist fırkasının kongresi programında mesele i ziraata ait maddeler vardı. Fakat bunların hiç birisi hal edilemedi

Kongrede bu hususa dair mühim müzakereler münakaşalar cereyan etti. Bilhassa ziraat ve köylülerin muhip ve hafız ı meşhuru olan Kumpor

Morelin uzun ve gayet mühim bir raporu okundu. En sonra meselenin hallini gelecek kongreye tavik eylediler. Buna dair bir şeyi söylemeyeceğiz.

Mesele i ziraatın bizde ehemmiyeti azime i faaliyeti vardır. Çünkü Fransa'da sosyalizm zürraı ve köylüleri muhiti fasilesine ishal etmeden asla muzaffer olamaz. Bunun hallinde bir takım müşkülât ı nazariye ye maruz kalmak tabidir. Teşekkür olunur ki müttehit sosyalist kongresi bu müşkülâtı sathice geçecek yerde tamik ve tetkik etmek istedi. Bu tetkikat heyeti umumiyesine bile nafidir tediye yol açabilir.

Biz burada bu tadilat ve tetkikatı münakaşaya girişmeyeceğiz.

Çünkü müttehit sosyalist kongresinin içtimalarındaki ruzname i müzekkeratı münakaşa için vücudu lazım olan hiçbir salahiyeti haiz değiliz. Fakat bu mesele i ziraat bizi uzun bir zamandan beri meşgul ediyor. Onun içindir ki bu meselenin en mühim safhaatı mümkün olduğu kadar açıkça ve vazih bir surette söyleyeceğiz.

Münakaşa köylü asabı emlak sairesinin etrafında temerküz eyliyor. Bugün hiç kimse hatta en mürtet sosyalistler bile bunların emlakini cebir ve şiddetle nezy eylemeyi hatırandan geçirmez. Biliriz ki ashabı imtiyaz ve müdafileri tarafından neşir ve işaa edilmiş efkâr ve rivayet i iftiradan ibarettir. Fakat sosyalistlerin müttehiden bunlar hakkındaki düşünceleri de onları iştibaha sevk edebilecek anat ve elvan ı muhtelif gösteriyor.

Mübahasat mütedaivülenin esas ı şudur:

Diyorlar ki sosyalistlerin en ziyade mahkûm eylediği şeyi daima tekrar edildiği gibi tasarrufu şahsi olmayıp sadece tasarrufu sermayedarandır. Tasarrufu sermayedaranı tensil ve tanzim eden şey sayin işlediği aletin kendisine olmayıp sahibi sermayeye ait bulunmasıdır. Mesela şehirde sakin olup da taşradaki tarlasını bir köylüye icar bir tasarrufu sermayedir. Fakat köylü olup da asarı emlakten bulunanlar saylarına ve mehili mesailerine tasarruf eyliyor demektir ki sosyalizm buna karşı hiçbir itiraz dermeyan edemez.

Bu mübahaz ı tenkidata karşı kemalen masun mudur? Hayır.

Şurasını işarette istical eyleyelim ki buna itikat edenler mesela bunu zürra ı programlarında kabul eden kadistler bile asabı emlakın sagiranın istikbal hakkında mazlum istidalalatında bulunuyorlar. Asırı hazır mesleki iştirakiyenin sosyalizm tesisi hususunda efkârı sairenin de mühim roller vazifeler yaptığı şüphesizdir.

Ekser sosyalistler teşebbüsâtı azimenin teşebbüsâtı hakikiden daha nafi daha ucuz ve daha müstenir semereler verdiği söylüyorlar. Binaenaleyh sosyalistler küçük teşebbüsâtın mahvolması taraftarıdır. Çünkü teşebbüsâtı sagiranın ifnası halinde serveti umumiye i iştiraki kesp ve sat ve kuvvet eyleyecektir. Esasen bu son senelerde gerek sosyalizm taraftarınının gerek aleyhdarınının esas mücahedatı bu noktaya inhisar eyliyor.

Mabadı var.

Parladı berrak hakikat akıbet afakta şimdi her yer makûs... Zikri iştirak bir demokrat söyledi tarih cevahir-i darişini sosyalistler çekti. Dehre bir fikri iştirak.

Nurettin Reşit 1328

'Ruşen' matbaası